

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**  
**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти**  
*сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015*



**ПРОГРАМА**  
**фахового іспиту**  
**для здобуття освітнього ступеня бакалавра**  
**на основі НРК6 та НРК7**

галузь знань	<b>05 «Соціальні та поведінкові науки»</b>
спеціальність	<b>053 «Психологія»</b>
освітня програма	<b>«Практична психологія»</b>

**Київ 2023**

## **ВСТУП**

Мета програми фахового іспиту – забезпечення вступників потрібною інформацією щодо структури і змісту фахового іспиту, а також створення необхідних умов для оцінювання знань, здобутих у процесі навчання.

Предметом фахового іспиту є сукупність знань та вмінь з фахової підготовки щодо психологічного забезпечення професійної діяльності.

Види тестових завдань закритого типу, різного ступеня складності. Фаховий іспит проводитиметься у формі тестування для виявлення рівня підготовки вступника щодо ступеня володіння професійними знаннями.

Білет тестування з фахових дисциплін складається з 50 закритих тестових завдань. Вступникові потрібно обрати одну правильну найбільш повну відповідь.

Програма фахового іспиту укладена відповідно до навчальних планів підготовки бакалаврів спеціальності «Психологія».

Програма містить два розділи:

- Загальна психологія.
- Анатомія та еволюція центральної нервової системи.

## **ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ІСПИТУ**

### **Розділ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ**

Основні характеристики когнітивної сфери особистості. Визначення та властивості понять «відчуття» та «сприймання». Функції відчуттів і сприймань.

Відчуття та сприймання як різні за повнотою і глибиною рівні пізнавальної діяльності індивіда. Активно орієнтувальна та регулювальна функції відчуттів і сприймань у поведінці та діяльності. Основні характеристики сенсорного образу. Інтенсивність відчуття як його кількісна характеристика. Чутливість аналізатора та її вимірювання. Часові характеристики відчуттів. Поняття про тривалість і послідовність відчуттів. Просторові характеристики відчуттів. Константність сприймання. Значення константності сприймання для життєдіяльності. Механізм константності сприймання. Вплив специфічних характеристик перцептивного образу (цілісності, предметності, узагальненості та ін.) на відображення просторово-часових, якісних та кількісних характеристик об'єктів.

Основні підходи до визначення уваги. Психологічні теорії уваги. Функції уваги. Особливості розвитку та шляхи формування властивостей уваги. Увага в пізнавальній діяльності особистості. Активація та увага. Основні підходи до визначення уваги. Функції уваги. Властивості уваги.

Загальна характеристика пам'яті. Психологічні теорії пам'яті і проблеми пам'яті в асоціанізмі, гештальтпсихології, біхевіоризмі; соціально-психологічний підхід до проблем пам'яті; інформаційний підхід до проблем пам'яті; діяльнісний та системний підходи до вивчення пам'яті. Процеси

пам'яті: запам'ятовування та чинники, які його зумовлюють, взаємовідношення довільного і мимовільного в запам'ятовуванні. Відтворення. Зберігання-забування. Явище ремінісценції. Види пам'яті. Образна пам'ять та її особливості. Словесно-логічна пам'ять, її зв'язок з мисленням. Довільна і мимовільна пам'ять. Взаємозв'язок короткочасної та довгочасної пам'яті. Клінічні порушення пам'яті. Деякі вікові та індивідуальні особливості пам'яті: загальна характеристика змін розвитку пам'яті, вікові особливості динаміки розвитку пам'яті, індивідуальні особливості пам'яті людей.

Загальна характеристика мислення. Основні положення теорій мислення І. Сеченова, Л. Виготського, С. Рубінштейна, П. Гальперіна, Г. Костюка. Характеристика мислення як процесу розв'язання задач. Фазний характер процесу мислення. Поняття «проблемна ситуація» та «задача». Класифікація чинників, які впливають на процес розв'язання задач. Операціональний склад процесу мислення (аналіз-синтез, порівняння, узагальнення-конкретизація, абстрагування-індивідуалізація). Види мислення. Поняття «когнітивного стилю». Особистісні типи мислення. Креативність як психологічна основа індивідуальних відмінностей у мисленні.

Поняття «мова» та «мовлення». Функції мовлення. Психологічні механізми творення мовлення. Мовлення та мислення. Поняття «внутрішнього мовлення».

Поняття про уявлення та уяву. Класифікація уяви та уявлення. Види і прийоми уяви. Фізіологічні основи уяви. Уява та органічні процеси. Уява та фантазія. Розвиток уяви.

Концепції особистості в різних психологічних школах. Чинники та рушійні сили розвитку особистості. Біологічні та соціальні чинники формування та розвитку особистості.

Соціалізація: поняття, сутність і зміст. Основні принципи, етапи та механізми соціалізації особистості.

Основні моделі вікового розвитку людини. Вікова періодизація розвитку людини. Онтогенез у концепціях вітчизняних психологів.

Роль і місце задатків і здібностей у психологічній структурі особистості. Темперамент як біологічний фундамент особистості. Характер як каркас особистості. Природа характеру. Рефлексія в особистісному зростанні.

Походження та функції емоцій. Мотивація та емоції. Емоції і свідомість. Емоції та почуття. Співвідношення емоцій і поведінки. Психосоматика. Онтогенез емоційної сфери людини. Поняття емоційного стану в психології. Види емоційних станів (афект, стрес, настрій тощо) та їх характеристики. Умови виникнення фрустрації.

Стрес та його характеристика. Види і наслідки стресів. Профілактика стресу.

Основні поняття та розвиток учення про волю. Природа та функції волі. Довільні і вольові дії, їх структура. Етапи вольової дії.

## Розділ 2. АНАТОМІЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЦЕНТРАЛЬНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ

Вступ до предмету анатомія. Системи організму людини. Цілісність організму і взаємозв'язок із навколишнім середовищем. Структура і функціональна будова організму. Теоретичні позиції вітчизняних вчених І. Сеченова, А. Ухтомського, П. Анохіна. Значення анатомії та фізіології людини у вивченні психічної та нервової діяльності людини для майбутнього фахівця.

Розвиток організму людини. Структура тіла людини. Риси будови людини, спільні з іншими хребетними, ссавцями, приматами. Антропогенез як результат впливу соціального середовища.

Органи, фізіологічні й функціональні системи організму людини. Визначення понять орган, система органів, апарат, фізіологічні та функціональні системи людини, організм як ціле. Загальний принцип будови нервової системи.

Нейрон як структурна і функціональна одиниця нервової системи. Основні фізіологічні особливості нервової клітини. Види і форми нейрону та його властивості. Спинний мозок. Стовбур мозку. Довгастий мозок, міст та середній мозок. Довгастий мозок; його морфологія, розташування сірої та білої речовини. довгастого мозку і варолієвого моста. Мозочок. Морфологічна структура мозочка. Фізіологія мозочка, його вплив на рухові функції.

Вища нервова діяльність (ВНД), синапси, нейрон, глії, нервове волокно, центральна нервова система (ЦНС), спинний мозок, головний мозок, аксон, дендрит, рефлекторна дуга, медіатор, рефлекс, сенсорні функції, вегетативна нервова система, периферична нервова система, мозочок, стовбур мозку, довгастий мозок, вароліїв міст, середній мозок, проміжний мозок, рецептори, аферентні та еферентні нервові шляхи, сіра і біла речовина, ретикулярна формація, умовні рефлекс, безумовні рефлекс, телепатія, емоції, воля.

Розвиток і структура периферичної нервової системи. Черепномозкові нерви, їх функціональна характеристика. Автономна (вегетативна) нервова система Розвиток вегетативної нервової системи. Сенсорні системи або аналізатори (естезіологія). Нейрон як структурна і функціональна одиниця нервової системи. Поняття про синапси. Класифікація синапсів. Загальні принципи роботи хімічного синапсу. Нервове волокно, його структура і функція.

Зорова сенсорна система. Зоровий аналізатор. Онтогенез органа зору. Слухова, смакова та нюхова сенсорні системи. Слуховий і вестибулярний аналізатори. Смаковий і нюховий аналізатори. Функції ЦНС, нервових центрів, синапсів, нервового волокна. Вступ до вивчення фізіології центральної нервової системи (ЦНС) і вищої нервової діяльності (ВНД).

Функція парасимпатичної нервової системи та фізіологічні процеси. Фізіологічні процеси синапсу. Фізіологія нейромедіаторів. Передача електричного імпульсу пресинаптичного нейрона в постсинаптичний. Екстероцептивна сенсорна система, її фізіологічна та функціональна

характеристика. Інтерцептивна сенсорна система, її фізіологічна та функціональна характеристика. Пропріоцептивна система, її фізіологічна та функціональна характеристика.

Фізіологія збудливості нервової клітини та біоелектропровідного нервового волокна. Нейрофізіологічні основи відчуття.

Механізми утворення умовного рефлексу. Основи теорій рефлексорної діяльності. Фізіологія психічних процесів та функцій ЦНС.

Психофізіологічна характеристика функціональних станів організму. Координаційна діяльність ЦНС та ендокринної системи функціональних станів людини.

Психофізіологічні характеристика і оцінка мислення, пам'яті та уваги. Фізіологія темпераменту людини, емоцій, мотивацій.

## СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

### До розділу 1. Загальна психологія

1. Варій М. Й. *Загальна психологія: підр. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 1007 с.*
2. Вступ до спеціальності: практична психологія: навчальний посібник. Т. В. Дуткевич, О. В. Савицька. 2-ге вид. К. : Центр учб. л-ри, 2010. 256 с.
3. Волошина В. В., Долинська Л. В., Ставицька С. О., Темрук О. В. *Загальна психологія. Практикум: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2019. 280 с.*
4. Дуткевич Т. В. *Загальна психологія: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 382 с.*
5. *Загальна психологія: навчальний посібник / за заг. ред. Р. А. Калениченка, О. Г. Льовкіної, І. О. Петухової / Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2020. 554 с.*
6. *Загальна психологія: хрестоматія: навчальний посібник / Л. В. Долинська та ін. Київ: Каравела, 2019. 640 с.*
7. Киричук О. В., Роменець В. А., Кириленко Т. С., Маноха І. П., Пискун В. М. *Основи психології: підручник для студ. вищих навч. закл. 6-вид., стер. Київ. Либідь, 2006. 632 с.*
8. *Корольчук М. С., Корольчук В. М., Миронець С. М., Тімченко О. В., Осьодло В. І., Ржевський Г. М., Зазимко О. В. Практична психологія: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ: Київ.нац.торг.ун-т, 2014. 728 с.*
9. *Корольчук М. С., Крайнюк В. М., Марченко В. М. Психологія: схеми, опорні конспекти, методика: навчальний посібник. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2015. 320 с.*
10. *Методологічні і теоретичні проблеми психології: навчальний посібник / М. С. Корольчук, Ю. Л. Трофімов, В. І. Осьодло та ін. Київ: Ніка-Центр, 2013. 336 с.*
11. *Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. Київ: Ліра-К., 2020. 564 с.*

12. Павелків Р. В. Загальна психологія: підручник. Київ: Кондор, 2017. 576 с.
13. Партико Т. Б. Загальна психологія: підручник. Київ: Ін Юре, 2008. 414 с.
14. Приходько Ю. О. Практична психологія: Введення у професію: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2015. 248 с.
15. Савчин М. В. Загальна психологія: підручник. Вид. 3-тє, стереотип. Київ, ВЦ «Академія», 2020. 344 с.
16. Сергеєнкова О. П. Загальна психологія: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 296 с.

### **До розділу 2. Анатомія та еволюція центральної нервової системи**

1. Анатомія та еволюція нервової системи: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. Д. Боярчук ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2014. 395 с.
2. Гайда С. П. Анатомія і фізіологія людини: навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Вища школа, 2018. 216 с.
3. Коқун О. М. Психофізіологія: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 184 с.
4. *Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2011. 400с.*
5. *Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Теорія і практика професійного психологічного відбору: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ніка-Центр, 2016. 536.*
6. *Корольчук М. С., Крайнюк, В. М. Марченко, В.М. Психологія: схеми, опорні конспекти, методика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2012. 320 с.*
7. Нервова система. Органи чуття: навчальний посібник / В. Г. Ковешніков [та ін.]; за заг. ред. проф. В. З. Сікори. Суми : СумДУ, 2010. 110 с.
8. Органи чуття: навчальний посібник / за заг. ред. В. З. Сікори. Суми: СумДУ, 2016. 110 с.
9. Основи практичної психології: підручник / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. Вид. 2-ге. Київ: Либідь, 2017. 536 с.
10. Сидоренко П. І. Анатомія та фізіологія людини: підручник. Київ : Медицина, 2017. 199 с.
11. *Сипливий А. М. Анатомія і фізіологія центральної нервової системи та вищої нервової діяльності: курс лекцій. Київ: КиМУ , (видання II) 2016. 191 с.*
12. Фізіологія центральної нервової системи: підручник / М. Ю.Макарчук, Т. В. Куценко. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2017. 335 с.

### **Інтернет - ресурси**

1. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. [вид. 3-є, перероб. та доп.]. К.: Центр учбової літератури, 2008. С. 26–37. URL: [http://univer.nuczu.edu.ua/tmp\\_metod/627/Maksimenko\\_S.D.](http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/627/Maksimenko_S.D.) -

2. Психологія / Винославська О.В., Бреусенко-Кузнецов О.А., Зливков В.Л., Апішева А.Ш., Васильєва О.С. [Електронний ресурс]. - режим доступу: [http://ualib.com.ua/b\\_147.htm](http://ualib.com.ua/b_147.htm)
3. <http://www.morphology.dp.ua/> – Словник морфологічних термінів
4. <http://medicinform.net/human/anatomy.htm> Анатомія, фізіологія, біологія і генетика, цікаві статті про людину

*курсивом виділено джерела, які розміщені в бібліотеці ДТЕУ*

## **КРИТЕРІЇ**

### **оцінювання знань вступників на фаховому іспиті для здобуття освітнього ступеня «бакалавр»**

#### **1. Загальні положення:**

Мета фахового іспиту – оцінити відповідність знань, умінь та навичок вступників згідно з вимогами програми фахового іспиту.

#### **2. Структура екзаменаційного білета:**

Екзаменаційний білет складається з 50-ти закритих тестових завдань.

#### **3. Критерії оцінювання:**

- Рівень знань оцінюється за 200-бальною шкалою.
- Виконуючи тестове завдання, вступнику слід обрати одну правильну відповідь.
  - Правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 4 бали, а неправильна – у 0 балів.
  - Вступники, які отримали менше 100 балів, до наступних випробовувань не допускаються та участі у конкурсі не беруть.